

Výchova k hodnotám národného a svetového kultúrno-historického dedičstva

Usmerňovanie školskej mládeže k aktívnemu vnímaniu hodnôt a odkazov minulosti, k rozvíjaniu chápania ochrany kultúrneho dedičstva, patrí k základným edukačným javom ktoréhokoľvek pedagogického procesu.

Kultúrno-historická dimenzia výchovy a vzdelávania by mala permanentne sledovať „reakcie“ na otázku: Prečo výchova k hodnotám kultúrneho a historického dedičstva?

Dedičstvo je predovšetkým to, čo sme nevytvorili sami, ale nejakým spôsobom sme dostali ako dar i ako „farchu“ od tých, ktorí tu žili pred nami, prípadne ešte žijú s nami. S možnosťou užívať toto bohatstvo vzniká aj možnosť podieľať sa na rozhodovaní o jeho osude. Chápeme ho ako odkaz minulosti v podobe miest, predmetov, zaujímavých lokalít i vzácnych myšlienok, politických a spoločenských systémov či hudobných prejavov. Ceníme si ich jedinečnosť a sú nenahraditeľnými príkladmi a zdrojmi života, či inšpirácie. Účinne však môžeme chrániť a udržiavať len to, čo skutočne dokážeme mnohostranne vnímať, len to, čomu zároveň dobre rozumieme a čo aj dostatočne poznáme a vieme oceniť. Učiť sa posudzovať hodnoty kultúrneho, historického i prírodného dedičstva, chápať ich význam v národnom aj globálnom rozmere – to sú kľúčové výzvy v edukačnom procese. Môžeme ich rozvíjať v rozmere noetickom (poznatkovom), edukačnom (výchovno-vzdelávacom) i delectornom (zábavnom, emocionálnom). Pri skúmaní kultúrneho dedičstva môžeme „prenikať“ aj do myslenia a snov človeka, ktorý bol jeho tvorcom. Kultúrne dedičstvo v sebe všeličo skrýva. Je pre nás neoceniteľným zdrojom informácií o dobe, v ktorej človek žil, o jeho spôsobe myslenia a konania, o spôsobe jeho každodenného života.

Kultúrne dedičstvo je pre každý národ jedinečné, osobité a špecifické. Odlišuje ho od iných národov a zároveň je súčasťou kultúrneho dedičstva celého ľudstva – svetového kultúrneho dedičstva.¹

Myšlienka ochrany kultúrneho a historického dedičstva zažívala mnohé zaťažkávajúce skúšky. Uvedieme ilustratívne dva príklady z prostredia vojnových konfliktov a náboženskej „neznášanlivosti“. Pamiatky sa nezmyselne ničia, ale našťastie i zachraňujú. Drážďany boli počas 2. svetovej vojny zničené takmer na 90 %. Pred 70. rokmi západní spojenci zahájili jeden z najdiskutovanejších útokov druhej svetovej vojny - nálet na Drážďany. Z centra saskkej „Florencie na Labe“, ako bolo mesto pre svoju architektúru nazývané, zostali len trosky.² Následná ohnivá „búrka“ zničila 39 km² centra mesta. Nezávislé vyšetrowanie, ktoré zadala mestská rada v roku 2010 hlásilo najmenej 22 700 a najviac 25 000 obetí. Zničené objekty mesta (prakticky až po ruiny) sa postupne a dodnes rekonštruujú podľa pôvodných plánov.

V inej lokalite – časovo i priestorovo vzdialenej Taliban pred desiatimi rokmi zničil obrie sochy Budhov. Nemci vymysleli, ako ich zrekonštruovať.³

Keďže vojny sa začínajú v mysliach ľudí, práve v mysliach ľudí musí byť vybudovaná aj obrana mieru i ochrana pamiatok a kultivácia dedičstva, ktoré nám tu ľudstvo zanechalo. Názory a prístupy, ktoré dnes v tejto súvislosti predstavujeme, nie sú len chvíľkovým postojom, ale výsledkom vývoja – dobrých aj zlých skúseností, pokusov aj omylov viacerých generácií.

Keď v tomto kontexte načrieme do dávnej minulosti konštatujeme, že pre Európanov z retrospektívneho pohľadu predstavuje grécka a rímska civilizácia dva zo základných

¹ ZDECHOVANOVÁ, D.: *Krajina pokladov. Projekt Pamiatky okolo nás*. Metodická príručka. Bratislava : Strom života 2003, s. 9.

² Ohnivé peklo z neba tavelo i sklo. Před 70 lety Spojenci zničili Drážďany. [on-line] 8.10.2016. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/drazdany-vyroci-70-let-bombardovani-dtw-zahranicni.aspx?c=A150212_153853_zahranicni_aba

³ Sochy Budhu v Afganistane možno obnovia. [on-line]19.10.2016. Dostupné na: <http://svet.sme.sk/c/5798289/sochy-budhu-v-afganistane-mozno-obnovia.html>

kameňov našej dnešnej európskej civilizácie. Už na dedičstvo svojich predkov kládli väčší dôraz. V rímskom práve, ktoré je základom konštrukcie nášho dnešného práva, sa už uvádzajú myšlienky ochrany umeleckých a historických diel, ktoré predstavovali verejný majetok, ale za ochranu ktorých zodpovedal vlastník.

Moderná pamiatková starostlivosť sa sformovala pred vyše 200 rokmi, - v čase revolučných zmien spoločnosti vo Francúzsku a v priebehu 19. a 20. storočia sa v tejto oblasti získalo veľa skúseností. Už osvietenstvo prinieslo nové myšlienky i nový pohľad na históriu. Záujem sa znovu obrátil k antike, ktorá sa začala vedecky skúmať – napr. v Pompejách a Herkuláneu sa začali rozsiahle, hoci ešte málo vedecky dôsledné vykopávky. O pamiatky sa začala zaujímať aj široká verejnosť. Vznikli rôzne umelecké zbierky, knižnice a v niektorých krajinách Európy sa začali formovať základy organizovanej starostlivosti o pamiatky (napr. Francúzsko, Grécko, Prusko). Pamiatky sa začali chápať ako historické a kultúrne hodnoty a v niektorých častiach Európy sa začali za pamiatky považovať aj ruiny, kamene, kríže či stromy. Niektorí panovníci dokonca nariadili aj ich prvé zdokumentovanie. Vo Francúzsku v priebehu revolúcie vyhlásili pamiatky za majetok všetkého ľudu. Ustanovili Komisiu pre pamiatky (v roku 1790) - prvý štátny útvar pre inventarizáciu a zachovanie pamiatok. Francúzi zaviedli kategóriu národných pamiatok, zriadili verejné múzeá, sprístupnili veľkú časť pamiatok verejnosti a založili aktívny podiel štátu na pamiatkovej ochrane. Praktická ochrana pamiatok sa v období osvietenstva dostala najďalej na územie dnešného Talianska, kde napr. torzo rímskeho Kolosea zakonzervovali a pôvodnými technológiami domurovali z tehly a vápennej malty takmer do dnešnej podoby.⁴

Po 2. svetovej vojne už inštitucionálna forma ochrany hmotného a duchovného dedičstva dosiahla celosvetový rozmer. Pridružená organizácia OSN – UNESCO vznikla roku 1945 ako reakcia na dve zdrvujúce svetové vojny. Cieľom bolo vytvorenie medzinárodnej organizácie, ktorá by zabraňovala vzniku ďalšej svetovej vojny.⁵

Z tohto dôvodu hlavná náplň práce UNESCO spočíva v:

1. Rozvoji vzdelanosti – (aby malo každé dieťa prístup ku kvalitnému vzdelaniu).
2. Budovaní medzikultúrneho porozumenia – (prostredníctvom ochrany kultúrneho dedičstva rozvíjať myšlienku „svetového dedičstva“ – (lokalít s výnimočnou svetovou hodnotou) a podporovať kultúrnu rozmanitosť a medzikultúrny dialóg.
3. Podporovaním vedeckej spolupráce – (napr. prostredníctvom systému včasného varovania pred rôznymi negatívnymi javmi v prírode a spoločnosti).
4. Ochrane slobody prejavu – (ako nevyhnutnej podmienky pre demokraciu, rozvoj a ľudskú dôstojnosť).

Teda, účelom tejto organizácie je: prispievať k mieru a bezpečnosti propagovaním spolupráce medzi národmi prostredníctvom vzdelania, vedy a kultúry, aby sa podporila všeobecná úcta ku spravodlivosti, zákonu a ľudským právam a základným slobodám, ktoré náležia všetkým ľuďom sveta, bez ohľadu na rasu, pohlavie, jazyk či náboženstvo.

Novodobé projekty sponzorované organizáciou UNESCO už smerujú aj k výchove, k aktívnemu vnímaniu potrieb ochrany materiálnych i duchovných “odkazov“ minulosti. Projekty podporujú gramotnosť, školiace programy pre učiteľov, projekty rozvíjajúce cezhraničnú komunikáciu študentov, medzinárodné vedecké programy, programy nezávislých médií a slobodu tlače, regionálnu kultúru a históriu, kultúrnu rozmanitosť, preklady svetovej literatúry a dohôd o medzinárodnej spolupráci, zabezpečenie kultúrneho a prírodného

---

⁴ ZDECHOVANOVA, D.: *Krajina pokladov. Projekt Pamiatky okolo nás*. Metodická príručka. Bratislava : Strom života 2003, s. 13.

⁵ Pozn.: Medzi 20. zakladajúcimi členmi organizácie Unesco bolo aj Československo. V súčasnosti má organizácia 195 členov. Ratifikáciou dohovorov sa členské štáty zaväzujú k ich plneniu, podpore projektov a programov na ich realizáciu.

svetového dedičstva, zachovávanie ľudských práv a pokúša sa prekonať celosvetovú digitálnu priepasť.

Medzi hlavné úspechy organizácie možno uviesť napr. činnosť proti rasizmu prostredníctvom vplyvných vyhlásení o rase, Deklaráciou o rase a rasových predsudkoch, projekty na základné vzdelanie v oblastiach s vysokou mierou negramotnosti (vyslanie expertných misií do týchto krajín), povinné základné vzdelanie pre všetkých.

UNESCO vyvíjalo aj účelové kampane napr. pri presune veľkého chrámu Abú Simbel pri výstavbe Asuánskej priehrady. Počas 20 rokov trvajúcej kampane bolo 22 pamiatok a architektonické komplexy premiestnené. Išlo o prvý najväčší úspech v sérii kampaní. Programovanie Arid Zone je ďalším príkladom veľkého projektu Unesco v oblasti prírodných vied. Usporiadalo prvú medzivládnu konferenciu zameranú na zladenie životného prostredia a rozvoja, čo je problémom aj ďalšieho riešenia v oblasti udržateľného rozvoja. Významnú rolu hrá vytvorenie projektu: Človek a biosféra.

V oblasti komunikácie, bezprostredne po druhej svetovej vojne boli snahy zamerané na rekonštrukciu a na identifikáciu potrieb pre prostriedky masovej komunikácie na celom svete. Začali sa organizovať školenia a vzdelávanie novinárov. Svetovú podporu získal aj program Pamäť sveta. Bol podmienený rastúcim povedomím o zlom stave zachovávaní a prístupu k dokumentárnemu dedičstvu v rôznych kútoch sveta. Vojna, sociálne otrasy a tiež vážny nedostatok prostriedkov zhoršili už stáročia existujúce problémy. Mnohé významné zbierky po celom svete boli zničené drancovaním a nelegálnym obchodovaním, nevhodne skladované alebo nedostatočne financované. Mnohé zbierky nadobro zmizli, niektoré zas boli v tom lepšom prípade nájdené. V prípade knižničných zbierok a archívneho majetku Unesco pripravilo prostredníctvom jednotlivých národných komisií zoznam ohrozeného knižničného a archívneho majetku. Ako príklad možno uviesť projekt: Pamäť sveta a "Bašagićova zbierka islamských textov" z fondu zbierok Univerzitetnej knižnice v Bratislave.⁶ Taktiež bol vypracovaný zoznam ohrozených filmových fondov.

Spomedzi ďalších aktivít upozorníme aj na tzv. akčný plán (vytvoril ho Medzinárodný poradný výbor, IAC). Ten potvrdil úlohu UNESCO ako koordinátora a katalyzátora, ktorý mal pôsobiť na vlády jednotlivých štátov, na medzinárodné organizácie a nadácie a podporovať partnerstvá v záujme realizácie projektov. Medzitým bola zahájená séria pilotných projektov využívajúcich moderné technológie na reprodukciu originálov dokumentárneho dedičstva na iné médiá. Projekty zabezpečili lepší prístup k predmetnému dokumentárnemu dedičstvu a zároveň prispeli aj k jeho ochrane.

A aby sme nepozabudli ani na významné osobnosti sveta – Unesco vedie aj takýto kalendár. Zapisujú sa do neho významné osobnosti sveta. Z nášho pohľadu si ceníme, že v ňom nájdeme mená, ako napr. Jozef Murgaš, slovenský vedec a vynálezca, ktorý bol do kalendára zapísaný pri príležitosti 150. výročia jeho narodenia alebo Matej Bel, polyhistor, organizátor vedeckého života v Uhorsku. Zápis do kalendára bol vykonaný pri príležitosti 300. výročia jeho narodenia.

---

⁶ Pamäť sveta. [on-line] 9.10.2016. Dostupné na: <http://www.ulib.sk/sk/stredisko-unesco/pamat-sveta/>

Svetové dedičstvo patrí všetkým, malo by byť zachované a chránené v záujme všetkých a s patričným uznaním jednotlivých kultúrnych mravov.

Každým dňom sa prispením človeka i prírodných katastrof nenávratne strácajú jedinečné doklady histórie sveta, jeho kultúry, umenia, vedy a poznania. Množstvo objektov, lokalít, dokumentov doslova zaniká v dôsledku prirodzeného starnutia, fyzického opotrebovania, nevhodných podmienok uloženia, ochrany a konzervovania.

Podnety pre vnímanie hodnôt a odkazov minulosti pri vyučovaní dejepisu.

(odporúčané aktivity)

1. Aktivita:

Oboznámenie sa s prezentáciou: „Výchova k hodnotám národného a svetového kultúrneho a historického dedičstva“ (spracovanou v programe Microsoft PowerPoint – v rámci širšej témy „Nové výzvy a potreby globálneho sveta vo vzdelávaní“).

Úloha pre žiakov:

1. a) Zamyslite sa nad hodnotami kultúrneho a prírodného dedičstva lokálneho, národného i svetového významu. Napíšte úvahu o tom, prečo by sa mali ľudia celého sveta zaujímať o kultúrne, historické i prírodné dedičstvo (hodnoty) jednej krajiny (napr. Slovenska) a opačne (Slovensko o iné krajiny)?

1. b) Prečítajte si nasledovný výrok:

„Po zápise do Zoznamu UNESCO sa hádam už aj ľudia na Slovensku konečne preberú a začnú sa o gajdy zaujímať. Pretože takmer nik nevie, že neboli len v Škótsku alebo Česku, ale aj u nás.“⁷

Slová Ľubomíra Tatarku o niečom vypovedajú. K čomu vás provokuje? Viete tieto slová chápať aj v širšom kontexte? Vyjadrite sa ústne alebo písomne, prípadne napíšte svoj vlastný

⁷ TATARKA, Ľubomír, prvý cechmajster Cechu slovenských gajdošov. In: Slovenské gajdy dobyli svet: Už sú v zozname kultúrneho dedičstva! [on-line] 3.9.2016. Dostupné na:

<http://www.pluska.sk/zaujímavosti/zaujímavosti/slovenske-gajdy-dobyli-svet-su-zozname-kulturneho-dedicstva.html>

„výrok“ proostredníctvom prezentovanej témy: „*Výchova k hodnotám národného a svetového kultúrneho a historického dedičstva*“ .

2. Aktivita:

„*Vlastníme hodnoty, ktoré dobývajú svet!*“ Aj takýmito slovami sa dajú uviesť pamiatky a lokality našej krajiny - kultúrne a prírodné, hmotné i nehmotné dedičstvo. Svojou jedinečnosťou lákajú odborníkov i turistov, vzbudzujú pozornosť i zvedavosť, inšpirujú, rozvíjajú komunikáciu medzi ľuďmi i národmi a pod.

Každá lokalita, ktoré je navrhovaná na zápis do zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO musí spĺňať stanovené kritériá.

Kritériá pre svetové kultúrne dedičstvo:

- reprezentatívne dielo ľudskej tvorivosti
- ukážka dôležitých premien ľudských hodnôt v časovom úseku či určitom kultúrnom prostredí, v architektonickom alebo technologickom rozvoji, monumentálne umelecké diela, urbanizmus alebo architektúra krajiny
- unikátny alebo výnimočný dôkaz kultúrnej tradície žijúcich alebo zaniknutých civilizácií
- výnimočný príklad budov, architektúry, technológií alebo krajiny, ktorý ilustruje významný úsek ľudskej histórie
- výnimočný príklad tradičného ľudského osídlenia alebo poľnohospodárskej pôdy, ktorá je kultúrnym reprezentantom danej krajiny, najmä keď je vystavená nezvratným civilizačným zmenám
- priamo alebo hmatateľne asociujú s udalosťami alebo tradíciou, myšlienkami, vierou, umeleckými a literárnymi prácami výnimočnej svetovej hodnoty.

Pri posudzovaní pamiatky je hlavným výberovým kritériom **jedinečná univerzálna hodnota** pre ľudstvo (výnimočnosť pamiatky ako najhodnotnejšieho zástupcu daného typu), dôležitým kritériom je aj autenticita pamiatky.

Kritériá pre svetové prírodné dedičstvo:

- výnimočný príklad reprezentujúci veľký časový úsek histórie našej planéty, obsahujúci doklad o živote, významnom trvajúcim geologickom procese rozvoja pevniny alebo iný významný geomorfologický či fyziografický znak.
- Významný reprezentant trvajúceho ekologického či biologického suchozemského i podmorského vývoja, pobrežného a morského ekosystému, živočíšstva a rastlinstva
- výnimočný prírodný fenomén alebo lokalita s mimoriadnou prírodnou a estetickou hodnotou
- Dôležité a výnimočné prírodné prostredie biologickej rozmanitosti, ktoré je najdôležitejšie a najvýznamnejšie pre miestne zachovanie, v ktorom sa nachádzajú ohrozené živočíchy a rastlinné druhy podľa posúdenia odborníkov a ochranárov.

Vo svete sa vyskytujú sa aj lokality s kombinovanými prírodnými a kultúrnymi hodnotami -, ktoré do zoznamu zapísali na základe obidvoch kritérií (napr. Machu Picchu v Peru).

Aj mladá generácia z celého sveta zaujíma postoj k problematike ochrany svetového dedičstva. Zapájajú sa do rôznych aktivít, medzinárodných projektov, teleprojektov, zúčastňujú sa svetových, stredo európskych i lokálnych podujatí. Už niekoľko ročníkov organizujú celosvetové mládežnícke fóra o svetovom dedičstve a napr. v roku 2002 sa konalo v Bratislave prvé stredo európske stretnutie pod názvom: „Svetové dedičstvo v rukách mladých“.

Úloha pre žiakov:

1. a) „Vyskúšajte si to sami“. Už poznáte kritériá pre zápis pamiatok a lokalít do svetového zoznamu UNESCO. Pokúste sa aj vy nájsť vo svojom okolí objekt/lokalitu, ktorú by ste navrhli do napr. miestneho zoznamu pamiatok. Vybraný objekt/lokalitu niekoľkokrát navštívte, pozorne preskúmajte, všimajte si všetky detaily, okolie, umiestnenie v prostredí. Pokúste sa nájsť detaily, ktoré ste si doteraz nevšimli.

1. b) Použite ponúknutý kľúč na vyhodnotenie lokality/objektu.

Kategória:

● Historická lokalita/objekt

- osídlenie (miesto, obec, osada, ulica), ktoré reprezentuje určité obdobie alebo ktoré je charakteristické pre určitú skupinu ľudí (etnikum),

- objekt (budova – obytný dom, kaštieľ, hrad, kostol, kaplnka, kláštor,, zvonica, technická pamiatka atď.), ktorý má charakteristické prvky určitého obdobia (napr. románske, gotické, barokové a pod.),

- objekt, ktorý je postavený z materiálu charakteristického pre región/lokalitu (napr. drevené stavby a pod.).

● Prírodná lokalita/objekt

- Flóra, vzácne alebo ohrozené rastliny, stromy, lišajníky apod. a lokality ich výskytu.

- Flóra, vzácne alebo ohrozené druhy živočíchov.

- Geologické objekty/lokality.

● Kultúrne lokalita/objekt

- Umelecko-historické a tradičné artefakty – nástenné maľby, fresky, mozaiky obrazy, oltáre, sochy, morové stĺpy, fontány, erby, hodiny a pod.

- lokality s pretrvávajúcou tradíciou – folklór, zvyky, tradičné remeslá, kroje a pod.

- Umelecké a literárne diela.

1. b) Zapište do pracovného hárku: momentálny stav objektu/lokality, jeho zachovanosť alebo poškodenie, zásahy a pod.

1. c) Zapište do pracovného hárku: vaše návrhy na záchranu objektu/lokality alebo ďalšie návrhy využitia (napr. využitie technickej pamiatky na iné účely – napr. galériu, stánok pre turistov a pod.), prípadne vlastné poznámky k prejavom správania sa ľudí k týmto objektom.

3. Aktivita: „Pozvánka do regiónu“.

Pozvali ste už niekoho do vášho regiónu prostredníctvom plagátu, malej turistickej príručky, fotoalbumu, reportáže či videa?

Ak ste riešili predchádzajúce úlohy, už bude pre vás ľahké zostaviť „atraktívny“ materiál propagujúci kultúrne a prírodné hodnoty vášho regiónu. Vytypujte, čo by mohlo návštevníkov zaujímať a zdôvodnite podľa vlastného názoru prečo.

Bolo by pre vás iste zaujímavé nadviazať komunikáciu so školou vzdialenejšej lokality, prípadne školou v zahraničí a prezentovať svoje „pozvania do regiónu“.

Môžete spracovať aj vlastné postrehy (poznámky) správania sa ľudí k sledovaným objektom, lokalitám.

Úloha pre žiakov.

1. a) „Pozvánka do krajiny, mesta, obce“. Formu vyobrazenia vašej krajiny a objektov si zvolte sami, využite originálne nápady pri stvárnení vlastnej prezentácie.

1. b) Napíšte správu o stave a ochrane objektu/lokality a predložte ju na prekonzultovanie v škole, prípadne príslušnej samosprávnej inštitúcii.

4. Aktivita:

Digitalizačné centrum Múzea SNP spracovalo ukážky o nehmotnom kultúrnom dedičstve. Niektoré z nich sme v odkazoch na zdroj uviedli v Metodickom liste.

Metodický list

Názov vyučovacieho projektu/metodického listu/uvedenie témy

Nižšie stredné vzdelávanie, 5. ročník

Dejepis

Téma: Múzeum, knižnica, archív – práca s historickými prameňmi, nehmotné kultúrne dedičstvo

Opis úlohy/zadanie

Odporúčané zdroje k téme sú dostupné na URL adresách:

<https://www.youtube.com/watch?v=JncUA3s1SVU> (Výroba fujary v tradičnom odeve)

<https://www.youtube.com/watch?v=XVGXgfHMDXQ> (Výroba fujary s komentárom)

<https://www.youtube.com/watch?v=wgUv9QtyhfW> (Terchovská muzika)

<https://www.facebook.com/digitalizacnecentrum/videos/vb.624969567522073/832216576797370/?type=2&theater> (jarný obradový tanec „Svätenie poľa“ z Telgártu)

<https://www.facebook.com/digitalizacnecentrum/videos/vb.624969567522073/988611631157863/?type=2&theater> (Marjena/Moréna z Polomky)

<https://www.facebook.com/digitalizacnecentrum/videos/vb.624969567522073/858842910801403/?type=2&theater> (Ľudový tanec čardáš zo Šumiaca)

<https://www.facebook.com/digitalizacnecentrum/videos/vb.624969567522073/1031091276909898/?type=2&theater> Ľudový tanec čardáš z Pohorelej)

<https://www.facebook.com/digitalizacnecentrum/videos/vb.624969567522073/977054232313603/?type=2&theater> (gatrová výšivka – okrúhla gatra)

<https://www.facebook.com/digitalizacnecentrum/videos/vb.624969567522073/930430473642646/?type=2&theater> (gatrová výšivka – sieť pre križovanie gatry)

<https://www.wdl.org/en/search/?institution=university-library-in-bratislava#2996> (príklady z Bašagičovej zbierky s anglickým popisom, ktorá je v zbierke Univerzitnej knižnice v Bratislave – napr. odporúčame z 27 príkladov pozrieť 3. a 27. kvôli arabskej ornamentike)

Úloha pre žiakov:

1. a) Sledujte krátke ukážky o kultúrnom dedičstve Slovenska a analyzujte ich význam.

1. b) Diskutujte o obsahu pozretých videí:

- Prečo podľa vás Digitalizačné centrum Múzea SNP zachytilo tieto ukážky nehmotného kultúrneho dedičstva na Slovensku? Čo by ste ešte (aké ukážky nehmotného kultúrneho dedičstva) odporúčali na takéto spracovanie?

1. c) Vyjadrite svoje pocity a nálady:

- Ktoré ukážky videí sa vám páčili – ktoré nie?

- Napíšte na papier niekoľko pamiatok rôzneho druhu, na ktoré ste si práve spomenuli a ktoré sa vám páčia a nepáčia. Pripíšte k nim informáciu - akej skupiny pamiatok (historických prameňov) by ste ju zaradili?

- Predstavte si, že poznáte výrobcu fujary. Vedeli by ste mu radiť pri postupe výroby fujary? Ako by ste ju napr. navrhli vyzdobiť?

- Čo si myslíte, že je ťažšie, hrať na husliach alebo na fujare?

- Poznáte vo vašom okolí niekoho, kto sa podieľa na šírení nehmotného kultúrneho dedičstva?

- Myslíte si, že je dobré uchovávať staré tradície (tance, ľudové výšivky, kroje a pod.) a hudobné nástroje?

- Čím je podľa vás písomná Bašagičova zbierka islamských textov vzácna a zaujímavá?

- Myslíte si, že spôsob, akým Digitalizačné centrum Múzea SNP zachytilo ukážky tohto nehmotného dokumentárneho kultúrneho dedičstva, je pre nás a spoločnosť prínosné?

2. Opíšte svoje predstavy o každodennom živote ľudí na dedine (keď nepoznali televíziu, rozhlas ani elektrinu) vybraným literárnym žánrom. Krátku ukážku medzi spolužiakmi

odprezentujte a rozhodnite, ktorá písomná práca je najvýstižnejšia, prípadne má zaujímavú formu podania.

Podmienky realizácie úlohy

Materiálno-technické zabezpečenie: videá, PC, projektor, Internet.

Aktívny podiel žiakov na diskusii a písomnom prejave.

Vyučovacia hodina/2 vyučovacie hodiny

Čo sa úlohou preverí/aké kompetencie preverujeme, overujeme

Predmetové kompetencie:

- schopnosť identifikovať typ nehmotného kultúrneho dedičstva,
- poznať tradície našich predkov,
- poznávať rozdielnosti historických regiónov Slovenska,
- uvedomovať si úlohu a význam múzeí, archívov, galérií a zachovávaní nehmotného a hmotného kultúrneho dedičstva pre spoločnosť,
- učiť sa chápať, prečo môžu ľudí z celého sveta zaujať rôzne tradičné kultúrno-historické hodnoty v rôznych regiónoch,
- opísať jednotlivé historické prejavy života, skúmať konanie ľudí v daných podmienkach a vysvetliť ho.

Kognitívne kompetencie:

- schopnosť pracovať s archívnymi dokumentmi,
- využiť odborné fakty v prierezovej téme (použiť príklady na regionálne rozdiely – napr. prečo sa len v určitom regióne používala fujara?),
- rozpoznávať historické pramene,
- schopnosť pracovať s historickými faktami, využiť odborné fakty v širšom kontexte sociálnych i prírodných faktov,
- analyzovať zdroje informácií, zdôvodniť ich výber a dôležitosť pri spracovaní témy.

Komunikačné kompetencie:

- schopnosť zapájať sa do diskusie,
- rozvíjať ústny a písomný prejav (schopnosť diskutovať, klásť otázky, robiť závery).

Vzdelávacie štandardy, ktorých predmetov sa plnia/prierezové témy

Kontextuálne, širšie vnímanie problematiky hodnôt ľudského konania v minulosti – vnímať rozmanitosť kultúrnych prejavov, prírodných a sociálnych podmienok života ľudí, spôsobov hudobného, výtvarného i remeselného stvárnenia predstáv človeka. Prepojenie informácií z dejepisu, prírodovedy/biológie, výtvarnej a hudobnej výchovy, jazyka a literatúry.

PhDr. Anna Bocková, PhD., PdF UK, Bratislava

